

Vitalita kresťanskej Tradície na pozadí dokumentu *Teológia dnes* z roku 2011

Gloria Braunsteiner

Najnovší dokument MTK *Teológia dnes* sa približuje k základom kresťanskej viery z perspektívy takmer 50 rokov po Druhom vatikánskom koncile. Ozrejmuje ich dôležitosť a pripomína podstatné dokumenty Cirkvi, najmä z posledného polstoročia. Pre vymedzenie miesta a úlohy teológie poukazuje na primát Slova, ktoré si vyžaduje odpoveď viery, v ktorej teológia má vznešenú úlohu napomáhať lepšiemu chápaniu Božieho Slova. V pokoncilovom období rastie počet teológov laikov, čo odzrkadľuje vzácny proces vývinu v Cirkvi a určitej slobody, ktorá neviaže schopnosť a možnosť teologického myslenia, bádania a vyučovania výlučne na predstaviteľov hierarchie. Aktuálnosť dokumentu je o to silnejšia v dnešnej dobe, ktorá sa vyznačuje zároveň ubúdajúcim záujmom o štúdium teológie na inštitúciách v západných, ako aj východných štátoch Európy.

Hlavné piliere katolíckej viery: Písmo, Tradícia a magistérium Cirkvi tvoria corpus dokumentu, s osobitnou pozornosťou na *sensus fidelium*. Z bohatých námetov týchto oblastí, ktoré majú poslúžiť orientácii dnešnému teológovi ako neodmysliteľné parametre jeho myslenia, sa budeme venovať v predložennom príspevku pojmu kresťanskej Tradície, keďže v dnešnej spoločnosti a neraz aj veriacimi býva nepochopený.

1. ODLÍŠENIE POJMU OD „TRADIČNOSTI“

Pri úvodnom pohľade na pojem Tradície na Slovensku je možné konštatovať, že Cirkev má pri porovnaní s Českou republikou povest „tradičnosti“. Sekularizácia ju so samozrejmosťou zasiahla po páde komunizmu tiež, ale proces prebieha pomalšie než v oddelenej, západnej časti bývalého Československa.

Kým Cirkev v Českej republike prevzala do svojej štruktúry zo západnej Európy koncept pastorálnych laických pracovníkov, na Slovensku je zatiaľ vytvorené minimálne množstvo pracovných miest, pomocou ktorých sa môžu laici aj užívať. Množstvo služieb sa vykonáva na báze dobrovoľníctva, čo na jednej strane pozitívne živí Cirkev vnútor-

ným nadšením, na druhej strane však mnohé potrebné práce sa nemôžu dostatočne rozvíjať (napr. služba cirkevného hudobníka), pretože touto profesiou neuživí rodinu. Z toho tiež vyplýva, že obsah pojmu tradičnosti na Slovensku sa skladá z postoja uchovávaní kresťanských hodnôt, najmä liturgiou a sviatostným životom. Homílie sú zvyčajne zamerané na formovanie praktického života veriacich, na každodennú spiritualitu, bez ktorej by Cirkev iste stratila svoj náboj. Pri vzrastajúcom záujme mladých ľudí o intelektuálnu kvalitu príhovorov sa otvára šanca prehlbovať túto dimenziu, počnúc teologickou formáciou budúcich kňazov.

Snaha udržať „tradičné“ hodnoty, sa nestretáva vždy s úspechom: svedčí o tom medzi inými vysoká rozvodovosť na Slovensku.¹ K typickým formám prejavu duchovne zameraného života patrí cez stáročia dejín Cirkvi spôsob života v celibátnom kňazstve a v rehoľných spoločenstvách. Európsky trend sa ubera v posledných rokoch takým smerom, že počtom rapídne ubúdajú tieto povolania, považované za „tradičné“.

Popularistické označenie hodnôt kresťanského života výrazom „tradičné“ však zachytáva len určité spektrum z plnosti toho, čo teológia označuje pojmom Tradícia. Navyše evokuje určitý statický, nemenný spôsob jej chápania v zmysle uchovávaní, čo je nepochybne jedna z jej nepostrádateľných prvkov. Túto jej stránku by sme mohli v jednoduchosti označiť ako overené a osvedčené vecné obsahy kresťanskej viery, mravov, dobrých zvykov a spôsobu života.² Ak tieto hodnoty konfrontujeme so sekulárnym svetom, strácajú pre nekresťanov na príťažlivosť, ak nedokážeme dostatočne zdôvodniť a komunikovať našu nádej a vydať počet z toho (por. 1 Pt 3,15), prečo sa pridŕžujeme nielen ľudských zvykov, ale Tradície Cirkvi. Tertullian jasne formuloval tento podstatný rozdiel slovami: „Kristus nenazýval sám seba zvykom, ale pravdou.“³

2. ŽIVOSŤ TRADÍCIE

Kto je však oprávnený určiť, čo je pravdivá Tradícia a čo nie? Túto otázku kladie dokument „Teológia dnes“ v bode 31, kapitoly 2, s názvom

¹ Viď k tomu *Slovo nádeje: Formy spirituality katolíkov, ktorí žijú v nesviatostnom manželstve*, ed. L. Csontos, Trnava: Dobrá kniha, 2010.

² Vedecké uchopenie pojmu Tradícia je iste zložitejšie. Teologicky sa musí viazať na historickosť kresťanskej viery, na jednorázovosť deja v Kristovi v zmysle zachraňujúcej premeny ľudskej existencie. V tomto príspevku sa pre krátkosť času nemôžeme dotýkať celého komplexu otázky špecifického vzťahu Písma a Tradície, čo nevyhnutne patrí k jedinečnému chápaniu Tradície.

³ TERTULLIAN, *De virginibus velandis* 1, PL 2,889.

„Vernosť apoštolskej Tradície“. Ved' pri pohľade do dejín Cirkvi možno pozorovať nemalé zmeny noriem a presvedčení. Ak stálosť nie je prvá známka pravdivosti – ako sa často chápe napr. na Slovensku – budeme hľadať ďalšie kritériá jej spoľahlivosti. Znak vývinu, teda zároveň premenlivosti v zmysle vitality uvedieme len niekoľkými príkladmi na ilustráciu.

Jedna z markantných oblastí je náhľad Cirkvi na ženu. Hriechom narušená jednota muža a ženy ako ovocie vzájomného doplnenia sa bola samozrejmosťou nielen v spoločnosti, ale aj v praktickom živote Cirkvi. Ešte pápež Pius XI. formuloval túto situáciu vo svojej encyklike *Casti connubii* v roku 1930 slovami, ktoré vyjadrujú jasnú potrebu, aby sa žena jednoznačne podriadila mužovi (čl. 26). Pápež Ján Pavol II. sa zaoberá v apoštolskej exhortácii *Mulieris dignitatem* v roku 1988 dôstojnosťou ženy a jej miestom v Božom pláne spásy (čl. 10). Jeho slová popisujú narušenie rovnováhy medzi mužom a ženou formou nadvlády muža podľa Gen 3,16. Pomenovanie patriarchálnosti je v tomto dokumente neprehliadnuteľné a z jeho názoru vyplýva nesmierny obrat obrazu ženy pre súčasnosť.

Ďalší známy príklad je negatívny nános Tradície cez stáročia, ktorý zastrel pôvodný význam axiómu *extra ecclesiam nulla salus*, pochádzajúceho od Cypriána. Aspoň ako jeden príklad z cirkevných dokumentov, ktoré prehlasovali nevyhnutnosť Katolíckej cirkvi k spásu, možno spomenúť Dekrét pre Jakobitov z roku 1442 (Florentský koncil). Konštitúcia Druhého vatikánskeho koncilu *Lumen gentium* síce v bode 14 vyzdvihuje vynikajúci spôsob cesty k spásu v Cirkvi, ale v bode 16 zdôrazňuje predovšetkým Božiu všeobecnú spásnu vôľu a Božie cesty pre tých, ktorí bez vlastnej viny ešte nepoznajú a neprijali evanjelium.

Pozoruhodné zmeny vo vnímaní magistéria a Tradície sa udiali v poslednom storočí v otázkach otroctva, úrokov, trestu smrti,⁴ alebo pochovávaní samovrahov. Veľmi pozitívny vývin v chápaní podstatných obsahov kresťanskej viery sa týka ľudskej telesnosti a sexuality, očistením myslenia smerom k pôvodnému biblickému obrazu človeka v zmysle jednoty osoby v rámci teológie stvorenia. Jemnosť v morálnych otázkach je v dnešných, nesmiernych zložitých problémoch manželstva a rodiny nevyhnutná. Vitalita Tradície sa v nich prejavuje v pevnosti a vernosti princípom, ktoré budujú kultúru života, nie smrti.

Uvedené príklady naznačujú, že Tradícia má čas a priestor presahujúci rozmer aj vo vzťahu k Písmu, podobne, ako Božie Slovo presahuje

⁴ Por.: W. BEINERT, *Kann man dem Glauben trauen?*, Regensburg: Pustet, 2004, 26–29.

Písmo. Písmo a Tradícia sú podľa chápania Tridentského koncilu dva pramene viery, avšak Zjavenie ich presahuje, ako vykresľuje konštitúcia II. Vatikánskeho koncilu *Dei verbum*.

3. TEOLÓGIA DNES A ŽIVOTODÁRNOSŤ TRADÍCIE

Dokument *Teológia dnes* sa artikuluje o prepojení Písma a Tradície v duchu Koncilu a opiera sa v súvislosti s touto témou najmä o konštitúciu *Dei verbum* o zjavení (čl. 8, 9, 10) ako aj o *Unitatis redintegratio*, *Lumen gentium*, *Ad gentes*. Taktiež spracováva *Verbum Domini* Benedikta XVI.

Na základe Sk 2,42 zo života prvotných kresťanov vystihujú autori dokumentu (body 25 až 32) najpodstatnejší moment mladšej Cirkvi v nepretržitom pôsobení Ducha Svätého. Pozoruhodné je, že popri *lex orandi* a *lex credendi* sa so samozrejmosťou spomína *lex vivendi* pri vymenovaní aspektov Tradície (čl. 25). Podobne sa vzťahuje bod 26 na živosť a vitálnosť Tradície v podobe neustáleho procesu – čo jednoznačne vylučuje uzavretý, statický charakter. Tradícia „sa odohráva“ v Duchu Svätom, ako „udalosť“.

Prítomnosť Tradície je *životodárna* (čl. 27); svojou kontinuitou slúži viere a jednote Cirkvi (čl. 28). Dogmy by sme mohli chápať podľa TD 29 ako patriace k *živej* a pokračujúcej apoštolskej Tradícii, ktoré dosahujú svoju dynamickú silu výzvou, byť každou generáciou znovu interpretované so zreteľom na historický kontext.

TD sa opiera v bode 30 o DV v rozsiahlej podobe bodov 8 až 10 pri zdôrazňovaní úlohy výkladu Božieho Slova, zverného „živému učiteľskému úradu“. Písmo vznikalo uprostred Božieho ľudu a bolo ním vykladané ako svedectvo viery.

K vytváraniu obsiahlej Tradície dochádzalo už v prvých storočiach nie preto, že sa Cirkev chcela v tomto svete „zariaďovať“, ale preto, že si stále viac uvedomovala svoju dejinnosť. Pochopila, že v procese dejinnosti si má uchovávať identitu svojej podstaty.⁵ Takto chápaná Tradícia si zachováva schopnosť počúvať Božie oslovenie, v čom sa zásadne odlišuje od tradície vo všeobecnom zmysle. Kresťanská Tradícia má človeka práve vytrhnúť z otroctva ľudských dejinných zvyklostí, ktoré mu bránia žiť svoju originalitu.⁶

⁵ Por. F. MUSSNER, „Tradition, II In der Schrift,“ in *LThK*, 2. vyd., zv. 10, Freiburg: Herder, 1968, sl. 291–293.

⁶ Por. J. RATZINGER, „Tradition, III Systematisch,“ in *LThK*, 2. vyd., zv. 10, Freiburg: Herder, 1968, sl. 293–299.

K základným problémom západného kresťanstva, ktoré prispeli k rozpolteniu Cirkvi v čase reformácie, patrí skúmanie toho, akým spôsobom ostáva Slovo zjavenia skrze Krista prítomné v dejinách tak, aby mohlo zasiahnuť adresáta, človeka. V chápaní Tradície sa Katolícka cirkev nezhoduje s protestantskými, pretože uznáva popri Písme aj ďalšie spôsoby sprostredkovania viery. V dejinách sa nazývali *consuetudines ecclesiae*, napr. svätenie nedele, pôstne zvyky, požehnania a sväteniny, modlitba smerom na východ a pod. V dôsledku odštiepenia nekatolíkov tento náboj stratil na význame.

Sporná otázka, či môže skutočne obstať princíp *sola scriptura*, rozdeľuje katolíkov a protestantov dodnes. Cirkev však čerpá svoju istotu o všetkom zjavenom nie iba z Písma (čl. 30, cit. DV 8.9), ale z apoštolskej Tradície, pretože ona je *živý* proces načúvania Cirkvi na Božie Slovo. *Živá* Tradícia je kanonické svedectvo viery pre všetky doby (čl. 30).

Záverom možno poznamenať, že živosť Tradície sa svojou silou prejavuje aj v redukovaných prejavoch „tradičnosti“ a môže sa tak stať cestou pre niektorých hľadajúcich, aby objavili a čerpali z hlbokého, pretekajúceho prameňa Tradície. Preto by bolo istotne hodné preložiť a predložiť dokument *Teológia dnes* čitateľom na Slovensku.

The Vitality of the Christian Tradition on the Background of the Document *Theology Today* from 2011

Key words: Tradition; Traditionality; Vitality of Tradition; The Second Vatican Council

Abstract: The article compares what the Church means by Tradition, with “traditional” faith, values and life style. The author suggests that although in several cases there is a major difference between them, traditional values and faith can be for many people the way to discover the vitality of Tradition. The main attribute of Tradition is not to be unchangeable – as the Church is in a maturing process in its views and practices on a number of issues (e.g. the question if someone who commits suicide should receive a Christian funeral, etc.) but to be interpreted as being vital at all times.

doc. Dr. theol. Gloria Braunsteiner, PhD.
Katedra systematickej teológie
TF TU
Kostolná 1
814 99 Bratislava